

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми: - проблема розвитку особистості. Вираженням її індивідуальності є здібності, нахили, інтереси, характер, темперамент тощо.

Об'єкт дослідження: потреби, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Мета роботи: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини.

При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Але соціологію найбільш цікавить суспільне виявлення природи людини як продукту суспільства, як надзвичайно пластичну істоту, здатну до значних соціальних адаптацій та генерацій.

Вивчаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються.

Людина - найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною.

Індивід розуміється як окрема конкретна людина, як одиничний представник людського роду.

Індивідуальність визначається як сукупність рис, властивостей (природних, психічних, соціальних), що відрізняють одного індивіда від іншого.

Поняття особистість - різноманітна. Воно характеризує «надприродну», соціальну властивість людини. З одного боку, цим визначається конкретний індивід як суб'єкт діяльності, з іншого - розуміється соціальна властивість індивіда як сукупність соціальних рис, характеристик, які інтегрувалися в процесі суспільної взаємодії.

Соціологію цікавлять і внутрішні фактори соціальної поведінки. До них, перш за все, належать: потреби, інтереси, цінності. Люди в своїй життєдіяльності прагнуть забезпечити умови, засоби існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей.

Коли нам чогось не вистачає, ми відчуваємо потребу в чомусь, але водночас перебуваємо у залежності від цього чогось. Саме тому вважається, що потреба - стан живої істоти, який виражає його залежність від того, що і становить умову його існування. Задоволення потреби - процес повернення організму в стан рівноваги.

Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуваються, усвідомлюються людиною. Потреби демонструють протиріччя між необхідним і наявним. Це - потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це - рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій.

Кожна група потреб по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Якщо природні потреби (нижчі) притаманні всім людям в рівній мірі, то вищі (птучні) - в неоднаковій. У цілому, вищі потреби сильніше диференціюють людей, розрізняють одного від другого, ніж нижчі, природні. Де починаються вищі потреби, там, власне кажучи, починається формування особистості. В результаті виникає двоспрямований процес: потреби керують людиною, а вона формує їх зміст. Чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб.

Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності.

Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлень, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані. Це - два боки одного цілого. Якщо потреби - це спонукальна сила, яка коріниться всередині людини, то цінність визначає ті об'єкти, котрі задовольняють цю потребу. Соціологія виділяє, а також застосовує кілька типів інтересів особистості:

- інтерес-ставлення;
- інтерес-дія (як практичний вияв інтересу шляхом участі людини у певному виді діяльності);
- інтерес-установка (сформоване при довготривалій дії спрямоване ставлення);
- інтерес-орієнтація (виділення одного інтересу як головного із ряду інших).

Ми характеризуємо людину як особистість, залежно від того, на які цінності вона зорієнтована і чи збігаються вони із суспільновизнаними. Але цінності відображають не просто дефіцит, потребу людини в чомусь, але і процес соціального порівняння. У процесі суспільного життя люди порівнюють себе з іншими. Все це виражає прагнення до самореалізації та самоутвердження. Система цінностей виступає і як механізм, і як результат соціального порівняння, способу упорядкування елементів культури.

Поведінка та діяльність людини, крім того, визначається різними соціальними позиціями (статусами), які вона займає, і соціальними функціями (ролями), котрі виконує, соціальними нормами та цінностями, які прийняті в соціальній системі. До числа елементів соціальної системи можуть входити різні ідеальні елементи (вірування, уявлення). Соціальні норми - загальні правила поведінки в різних ситуаціях, які поширюються на всіх членів суспільства.

Розглянуті далеко не всі елементи особи як соціальної системи, а лише основні, які певною мірою характеризують особистісну природу. Більш поглиблений аналіз особи як системи здійснює теорія особистості та соціальна психологія.

Аналіз особистості буде неповним, якщо її розглядати відокремлено від природи та механізму соціальної дії та діяльності. Проблема соціальної дії та соціальної діяльності завжди була в центрі уваги соціологів минулого та сьогодення - як першопеглина соціальної динаміки (соціального руху).

Отже, особистісний розвиток - це збільшення потенціалу особистості, здатності людини жити внутрішньо заможніше і краще управляти своїм життям. Він на пряму залежить від потреб, інтересів та цінностей людини.

Література

1. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. - Тернопіль, 2018. - №1-2. - с 155-162.
2. Гончарук, Т. Персоналістська філософія та її різновиди / Т. Гончарук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Філософія. - 2005. - № 13. - С. 26-30.
3. Гуревич П.С. Основи філософії: Підручник. - М.: Гардарики, 2000. - 274с

4. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. – Львів, «Логос», 2005. – с 210-215
5. Ільєнко Е.В. Філософія і культура. - М., 1991. 160 с.(Стаття «Що ж таке особистість?») – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/20184/1/Saukh_Filosofija.pdf
6. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія/Т.В.Гончарук, Н.В.Гнасевич, М.І.Гурик, О.М.Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л.Шумка; заред. професора О.М.Рудакевича. - Тернопіль: ТН ЕУ, 2015. - 256с
7. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. – 416 с